

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ
Кафедра РЕСТАВРАЦІЇ ТА ЕКСПЕРТИЗИ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
з науково-педагогічної роботи

Марина ТОКАР

2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 23 ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА

(шифр та назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 02 Культура та мистецтво

спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

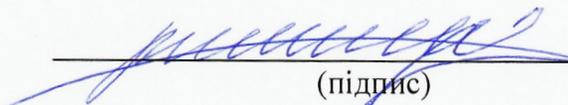
освітня програма Реставрація та експертиза творів мистецтва

факультет Образотворче мистецтво

ХДАДМ 2025

Робоча програма навчальної дисципліни Переддипломна практика для здобувачів вищої освіти 4 курсу першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація ОПП реставрація та експертиза творів мистецтва.

Розробники:

_____ Артем ДЕРЕВ'ЯНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Робоча програма розроблена кафедрою реставрації та експертизи творів мистецтв та затверджена протокол від «27» серпня 2025 року № 23

Завідувач кафедри _____ Вячеслав ШУЛКА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Гарант освітньої програми _____ Наталія АНТОНЕНКОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

УЗГОДЖЕНО
Декан ОМ факультету _____ Ольга ІВАЩЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Методичною радою ХДАДМ

Протокол від «27» серпня 20 25 року № 25-04

АНОТАЦІЯ

Переддипломна практика є завершальним етапом професійної підготовки здобувачів складовою освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Практика спрямована на закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих під час вивчення фахових дисциплін, а також на формування професійних умінь і навичок, необхідних для подальшої реставраційної діяльності.

Практика спрямована на проведення комплексного наукового дослідження твору станкового живопису в межах виконання кваліфікаційної роботи, оформлення повної науково-реставраційної документації та підготовку матеріалів до захисту.

Annotation

Pre-diploma internship is the final stage of professional training for applicants as part of the educational and professional training program for first (bachelor's) level applicants in the specialty 023 “Fine Arts, Decorative Arts, Restoration.” The internship is aimed at consolidating and deepening the theoretical knowledge gained during the study of professional disciplines, as well as at developing the professional skills and abilities necessary for further restoration work.

The internship is aimed at conducting comprehensive scientific research on a work of easel painting as part of the qualification work, preparing complete scientific and restoration documentation, and preparing materials for defense.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма здобуття освіти
Кількість кредитів –3	Галузь знань 02 культура і мистецтво	Обов'язкова
	Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Мова навчання: <u>українська</u>
Модулів –1	Освітня програма Реставрація та експертиза творів мистецтва	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		4-й
Загальна кількість годин - 90		Семестри
		8-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних - 6	Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)	-
		Практичні 45
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота 45
		Індивідуальні завдання:
		-
		Вид контролю: диф.залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою переддипломної практики є проведення комплексного дослідження твору живопису, визначення його стану збереженості, формування науково обґрунтованої програми консерваційно-реставраційних заходів та оформлення документації.

- поглиблення професійних знань і практичних навичок;
- проведення візуальних, інструментальних та лабораторних досліджень;
- діагностика стану збереженості пам'ятки;
- оформлення реставраційного паспорта та щоденника практики;
- підготовка матеріалів до кваліфікаційної роботи.

Міждисциплінарні зв'язки

Навчальна дисципліна «Навчальна практика» має тісні міждисциплінарні зв'язки з такими освітніми компонентами: «Основи реставрації творів мистецтва», «Техніка і технологія творів живопису», «Історія української культури та мистецтва», «Експертиза творів мистецтва», «Історія та наукові дослідження в реставрації», «Спецхімія».

Зазначені дисципліни формують теоретичну та методологічну основу для виконання практичних завдань і забезпечують комплексний підхід до професійної підготовки майбутнього фахівця з реставрації та експертизи творів мистецтва.

Зміст навчальної дисципліни

Зміст навчальної дисципліни передбачає поєднання практичної діяльності з опрацюванням науково-теоретичних матеріалів і включає виконання комплексу навчально-практичних завдань, спрямованих на дослідження та аналіз стану збереженості творів образотворчого мистецтва.

У межах практики здобувачі:

- здійснюють науковий опис обраного об'єкта;
- проводять фотофіксацію стану збереженості;

- визначають характер і причини пошкоджень;
- складають календарний план проходження практики;
- оформлюють реставраційний паспорт;
- розробляють програму консерваційно-реставраційних заходів.

Обов'язковими складовими є ведення щоденника практики та підготовка матеріалів до підсумкового захисту.

Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є закріплення та поглиблення теоретичних знань, здобутих у процесі фахової підготовки, а також формування практичних навичок дослідження, наукового опису та документування творів образотворчого мистецтва з урахуванням принципів наукової реставрації, професійної етики та вимог сучасної реставраційної діяльності.

Завдання навчальної дисципліни

- закріплення знань із теоретичних основ реставраційної діяльності та принципів наукової реставрації;
- ознайомлення з історією становлення наукової реставрації та міжнародними нормативно-правовими актами у сфері збереження культурної спадщини;
- формування навичок наукового аналізу та професійного опису творів образотворчого мистецтва;
- набуття вмінь визначення стану збереженості пам'яток, характеру та причин їх руйнування;
- опанування методів дослідження творів мистецтва із застосуванням сучасних техніко-технологічних підходів;
- формування вміння розробляти календарні плани практики та програми консерваційно-реставраційних заходів;
- засвоєння правил ведення реставраційної документації (реставраційний паспорт, щоденник практики тощо);
- розвиток навичок використання фахової термінології в письмовій та усній професійній комунікації;
- формування відповідальності за якість виконуваних робіт і дотримання принципів академічної доброчесності;
- підготовка здобувачів освіти до самостійної професійної діяльності у сфері реставрації та експертизи творів мистецтва.

• **3. Компетентності та програмні результати навчання навчальної дисципліни (згідно з освітньою програмою)**

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
<p>Загальні компетентності (ЗК): ЗК 2. Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.</p> <p>Спеціальні компетентності (СК): СК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища. СК 2. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки. СК 3. Здатність формулювати цілі</p>	<p>ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях. ПРН 3. Формувати різні типи документів професійного спрямування згідно з вимогами культури усного і писемного мовлення. ПРН 4. Орієнтуватися в розмаїтті сучасних програмних та апаратних засобів, використовувати знання і навички роботи з фаховим комп'ютерним забезпеченням (за спеціалізаціями). ПРН 5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел. ПРН 7. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом. ПРН 9. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід. ПРН 10. Володіти основами наукового дослідження (робота з бібліографією, реферування, рецензування, приладові та мікрохімічні дослідження). ПРН 11. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-</p>

<p>особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.</p> <p>СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.</p> <p>СК 7. Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача.</p> <p>СК 8. Здатність проводити аналіз та систематизацію зібраної інформації, діагностику стану збереженості матеріально-предметної структури твору мистецтва, формулювати кінцеву мету реставраційного втручання.</p> <p>СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.</p> <p>СК 11. Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p>СК 12. Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.</p>	<p>психологічним умовам для якісного виконання роботи.</p> <p>ПРН 13. Застосовувати сучасне програмне забезпечення у професійній діяльності (за спеціалізаціями).</p> <p>ПРН 14. Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.</p> <p>ПРН 15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.</p> <p>ПРН 16. Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва.</p> <p>ПРН 17. Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.</p> <p>ПРН 18. Формувати екологічну свідомість і культуру особистості, застосовувати екологічні принципи в житті та професійній діяльності.</p>
--	--

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	денна форма				
		л	пр.	лаб.	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
МОДУЛЬ 1						
Змістовий модуль 1						
Тема 1. Візуальні дослідження	10		4			6
Тема 2. Мікроскопічні дослідження	10		4			6
Тема 3. Дослідження в УФ діапазоні довжин хвиль	10		2			8
Тема 4. Дослідження в ІЧ діапазоні довжин хвиль	10		2			8
Тема 5. Рентгенівські дослідження	10		2			8
Тема 6. Мікрохімічні дослідження	10		6			4
Тема 7. Мікробіологічні дослідження	10		7			3
Разом за змістовим модулем 1	70		27			43
Змістовий модуль 2						
Тема 8. Заповнення щоденників практики.	10		9			1
Тема 9. Оформлення результатів досліджень творів станкового живопису. Формування <i>CD-r</i> , <i>CD-rw</i> дисків з текстами, паспортами та фотоматеріалами виконаного завдання.	10		9			1
Разом за змістовим модулем 2	20		18			2
Всього годин	90		45			45

6. Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Візуальні дослідження	4
Тема 2. Мікроскопічні дослідження	4
Тема 3. Дослідження в УФ діапазоні довжин хвиль	2
Тема 4. Дослідження в ІЧ діапазоні довжин хвиль	2
Тема 5. Рентгенівські дослідження	2
Тема 6. Мікрохімічні дослідження	6
Тема 7. Мікробіологічні дослідження	7
Тема 8. Заповнення щоденників практики.	9
Тема 9. Оформлення результатів досліджень творів станкового живопису.	9

Формування <i>CD-r</i> , <i>CD-rw</i> дисків з текстами, паспортами та фотоматеріалами виконаного завдання.	
Всього	45

7. Теми семінарських занять ПРОГРАМОЮ НЕ ПЕРЕДБАЧЕНІ

8. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Візуальні дослідження	2
Тема 2. Мікроскопічні дослідження	6
Тема 3. Дослідження в УФ діапазоні довжин хвиль	8
Тема 4. Дослідження в ІЧ діапазоні довжин хвиль	8
Тема 5. Рентгенівські дослідження	8
Тема 6. Мікрохімічні дослідження	4
Тема 7. Мікробіологічні дослідження	3
Тема 1. Заповнення щоденників практики.	1
Тема 2. Оформлення результатів досліджень творів станкового живопису. Формування <i>CD-r</i> , <i>CD-rw</i> дисків з текстами, паспортами та фотоматеріалами виконаного завдання.	5
Всього годин	45

9. Методи навчання

В навчальному процесі використовуються словесні, наочні, практичні, пояснювально-ілюстративні та дослідницькі методи. Системний підхід навчального процесу забезпечує методи навчання, такі як метод організації і проведення навчання, стимулювання і мотивації, контролю і самоконтролю в навчанні, інтерактивні та активні методи.

Серед інтерактивних методів застосовуються відповіді на запитання і опитування думок студентів; дискусії, мозковий штурм.

До активних методів відноситься виконання практичних завдань. Водночас зберігається інтерактивне спілкування з викладачем.

Наочний метод навчання спирається на візуальному сприйнятті інформації. в навчальному процесі активно використовуються ілюстративні матеріали.

Також застосовуються методи дистанційного навчання, які не відрізняються від традиційних, крім онлайн формату.

10. Методи контролю

Поточний контроль (співбесіди, консультації), підсумковий контроль – диференційований залік.

11. Критерії оцінювання результатів навчання:

- загальні критерії оцінювання результатів навчання;
- критерії оцінювання семінарських/практичних занять;

90–100 балів («відмінно» за національною шкалою, **A** — за шкалою ECTS) може отримати здобувач, який в повному обсязі опанував матеріал практичного курсу, творчо підійшов до виконання завдань, логічно побудував і професійно виконав усі завдання, надав додаткові варіанти за відповідними темами, крім того, брав участь та переміг (посів **1–3 місце**) у міжнародних або усеукраїнських конкурсах та акціях, здобувачських олімпіадах чи наукових конференціях з мистецтва або дизайну.

82–89 балів («добре» за національною шкалою, **B** — за шкалою ECTS) отримує здобувач, який добре опанував матеріал практичного курсу, вчасно та якісно справився з усіма поставленими завданнями, творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому зробив декілька незначних помилок.

75–81 балів («добре» за національною шкалою, **C** — за шкалою ECTS) отримує здобувач, який в цілому добре опанував матеріал практичного курсу, вчасно та якісно справився з більшістю поставлених завдань, достатньо творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому виконана робота мала значні недоліки.

64–74 балів («задовільно» за національною шкалою, **D** — за шкалою ECTS) отримує здобувач, який не в повному обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, справився з переважною більшістю поставлених завдань або виконав усі завдання на недостатньо професійному рівні, при цьому виконана робота мала значні недоліки (неохайність виконання, відсутність творчого підходу тощо).

60–63 балів («задовільно» за національною шкалою, **E** — за шкалою ECTS) отримує

здобувач, який в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного курсу, справився з основними з поставлених завдань, але при цьому виконана робота має багатзначних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, невчасна подача виконаної роботи тощо).

35–59 балів («незадовільно» за національною шкалою, **FX** — за шкалою ECTS) отримує здобувач, який не впорався із головними задачами дисципліни, тобто не опанував більшість тем практичного курсу, пропускав заняття без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок при виконанні завдань. Про відсутність належних знань свідчать незадовільні підсумки поточного перегляду. У цьому випадку для одержання оцінки потрібна значна додаткова робота по виконанню усіх завдань відповідно програми курсу і повторна прездача.

1–34 балів («незадовільно» за національною шкалою, **F** — за шкалою ECTS) отримує здобувач, який не володіє знаннями з усіх модулів курсу, не виконав програми курсу і, відповідно, не впорався з поточними перевітками та не склав екзаменаційного перегляду. В цьому випадку передбачений обов'язковий повторний курс навчання.

12. Розподіл балів, які отримують студенти (зразок)

ЗАЛІК

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	CP	100
0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Методичні рекомендації

1. Бідзіля В.О. Методичні рекомендації на тему: «Біоциди в реставраційній практиці». Київ: Національний науково-дослідний реставраційний центр України, 2003. 64 с.
2. Бідзіля О.В., Митківська Т.І. Методичні рекомендації на тему: «Захист музейних предметів від пошкодження комахами». Київ: ННДРЦУ, 2016. 40 с.
3. Дерев'янка А.Ю. Методичні рекомендації на тему «Реставрація олійного живопису». Харків: ХДАДМ, 2016–2018 рр.
4. Дерев'янка А.Ю. Методичні рекомендації на тему «Реставрація темперного живопису». Харків: ХДАДМ, 2016–2018 рр.
5. Шуліка В.В. Методичні рекомендації «Мінеральні фарби темперного живопису». Харків: ХДАДМ, 2004. 49 с.
6. Шуліка В.В. Методичні рекомендації «Органічні барвники темперного живопису». Харків: ХДАДМ, 2005. 56 с.
7. Методичні рекомендації кафедри РЕТМ розташовані у репозитарії ХДАДМ за посиланням: <https://www.ksada.org/repozytorij/kafedra-restavracziyi-ta-ekspertyzy-tvoriv-mystecztva/>

14. Рекомендована література

Основна:

1. Антоненкова Н., Долуда А., Пукліч О. Дослідження та реставрація твору Єгора Шрейдера «Вечірній пейзаж». Актуальні питання гуманітарних наук. № 87, т. 2. 2025.
2. Антоненкова Н., Долуда А., Смирнов О. Дослідження та реставрація чернігово-сіверської ікони «Богоматір з немовлям» невідомого автора другої половини XVIII ст. Актуальні питання гуманітарних наук. № 79, т. 1. 2024.
3. Антоненкова Н.О. Реставрація творів мистецтва з наслідками некваліфікованого зміцнення на прикладі ікони Богородиці Суражської невідомого автора другої половини XIX ст. Волинська ікона: дослідження та реставрація: XXX міжнар. наук. конф., Луцьк, 31 жовтня 2024 р. Луцьк. С. 3–7.
4. Антоненкова Н.О. Художні та техніко-технологічні особливості іконопису Стародубщини. Український мистецтвознавчий дискурс. № 3. 2024.

5. Антоненкова Н.О., Долуда А.О. Історико-етнографічний аспект у формуванні Стародубського іконопису. Український мистецтвознавчий дискурс. № 4. 2024.
6. Жердзицький В. Живопис. Техніка і технологія. Харків: Колорит, 2006. 327 с.
7. Консервація і реставрація об'єктів культурної спадщини: метод. посібник за ред. І. Прокопенка. Київ: Саміт-книга, 2022. 434 с.
8. Лоханько В.Є. Художні матеріали і техніка живопису. Харків: Мистецтво, 1938. 187 с.
9. Лоханько Ф.П., Флорова Т.І. Художні матеріали: техніка живопису. Київ: Держ. видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1960. 142 с.
10. Losos L. Die Technik der Malerei. Praha: Artia Verlag, 1988.
11. Марченко І.Я. Історія використання деяких тваринних клеїв в реставрації станкового живопису. Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С. 32–36.
12. Марченко І.Я. Розвиток методів та засобів консервації пам'яток станкового живопису в художніх музеях України у радянський період: дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05. Київ, 2018. 247 с.
13. Мішель Д., Марінколи Л., Каржер Л. Консервація середньовічної поліхромної дерев'яної скульптури: історія, теорія, практика. Київ: Родовід, 2024. 320 с.
14. Проблеми збереження, консервації і реставрації музейних пам'яток історії та культури: спецвипуск. Проблеми біопошкодження пам'яток історії та культури / кол. авторів; кер. Т.О. Кондратюк. Київ: ПІК ПК, 1998. 172 с.
15. Цитович В.І., Лугіна Л.Н., Тимченко Т.Р. Технологія і експертиза живопису. Київ: ННДРЦУ, 2002. 90 с.

Допоміжна:

1. Khomenko K. Methodical recommendations on topic "Outlines of restoration paintings on canvas". Kharkiv: KhSADA, 2018. 19 p.
2. Kovalov Yu.S. Methodical recommendations on topic: "Restoration of leather products". Kharkiv: KhSADA, 2009. 20 p.
3. Kovalov Yu.S. Methodical recommendations on topic: "Chemical materials for conservation and restoration of ferrous metals". Kharkiv: KhSADA, 2010. 26 p.

15. Інформаційні ресурси

1. 1. International Journal of Conservation Science

<https://www.ijcs.ro>

(міжнародний фаховий журнал з проблем консервації та реставрації)

2. ICOM-CC (International Council of Museums – Committee for Conservation)

<https://www.icom-cc.org>

(міжнародні стандарти, термінологія, етичні принципи реставрації)